

595.706492

E 61

INSECTS

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 336

Deel XIV

1 Juni 1953

Adres der Redactie :

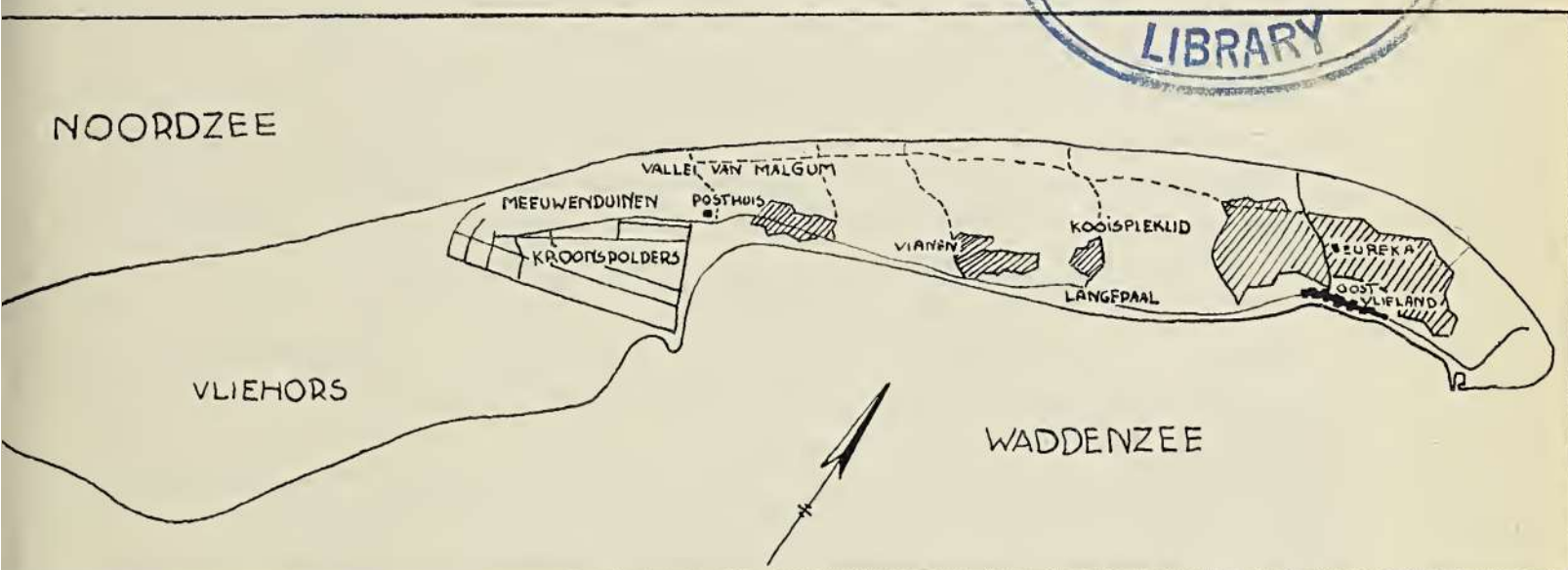
B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: M. W. Camping: Bijdrage tot de kennis van de Macrolepidoptera van Vlieland (p. 273). — W. H. Gravestein: Faunistische mededelingen over Cicaden 1 (p. 280). — W. Nijveldt: Two new gall midges associated with reed (*Phragmites communis* Trin.) in the Netherlands (p. 282). — C. de Jong: Schimmelbestrijding in insectenverzamelingen (p. 286). — Literatuur: (p. 288: J. de Wilde). — Korte mededelingen: (p. 279: G. van der Zanden; p. 279, 281: B. J. Lempke; p. 285, 287: N. W. Elfferich; p. 287: W. H. Soutendijk, Br. Virgilius; p. 288: H. Martin-Icke).

Bijdrage tot de kennis van de Macrolepidoptera van Vlieland

DIV. INS.
U.S. NATL. MUS.

door
M. W. CAMPING

Het hierna volgende heeft geenszins de bedoeling, een volledig overzicht te geven van alle soorten Macrolepidoptera, die op Vlieland voorkomen. Daarvoor is er nog veel te weinig op het eiland verzameld. Zelf was ik er, afgezien van één dag in 1946 (nl. 27 Juli), af en toe een paar dagen in de periode 27 Mei—29 Juni 1951 en 14 Juni—10 Juli 1952, dus hoofdzakelijk gedurende de maand Juni. De dagen, dat ik er was, heb ik me echter vrij intensief met de vlinderwereld beziggehouden en de resultaten zijn van dien aard, dat ik het wel de moeite waard acht, eens een begin te maken met de inventarisatie van de vlinderfauna van het eiland. Te meer, omdat op lepidopterologisch gebied Vlieland nog praktisch „terra incognita” is: in de Catalogus van LEMPKE wordt het maar een hoogst enkele keer vermeld. Latere verzamelaars kunnen dan op dit begin voortbouwen, zodat we op den duur van de vlinderwereld van de

JUN 18 1953

Waddeneilanden in 't algemeen en van Vlieland in 't bijzonder een afgerond overzicht kunnen krijgen, wat me, in verband met de afgeslotenheid van een eiland, helemaal geen onmogelijkheid lijkt. Vlieland komt me, wat dat betreft, zeer geschikt voor, omdat het één van de kleinste Waddeneilanden is. De maximumlengte, de Vliehors niet meegerekend, bedraagt ongeveer 12 km, de grootste breedte \pm 2 km.

Ook lijkt het me zeer interessant, het „verloop” van de vlinderbevolking in de toekomst te volgen in verband met het ontstaan of verdwijnen van planten en plantengemeenschappen. Wat dat betreft liggen de botanici ettelijke ronden voor op de lepidopterologen. Ze kunnen voor de kennis van de plantenwereld van Vlieland bronnen aanboren, die teruggaan tot 1683! En momenteel zijn er niet veel plekjes meer op Vlieland, die op botanisch gebied niet haarfijn zijn nageplozen. Trouwens, in 't algemeen valt er voor hem, die door de bomen (i.c. de vlinders) ook het bos (i.c. de rest van de natuur) nog ziet, op Vlieland veel te genieten. Het gevlekte zonneroosje (*Helianthemum guttatum* Mill.), dat er sommige jaren overvloedig bloeit, is er als botanische trekpleister langzamerhand wel bekend, maar waar treft men in ons landje, anders dan op de Waddeneilanden, nog plekken, waar men een omweg moet maken, om de orchideeën (handekenskruid, *Sturmia*, harlekijns-, incarnaat- en moeraswespensorchis, om maar enkele te noemen) niet bij tientallen te vertrappen, terwijl men dan nog moet uitkijken om niet te veel *Parnassia* of *Pirola* te vernielen! De dennenorchis groeit op Vlieland tussen de klinkers van de Badweg en van de eidereenden spreek ik dan nog niet eens. ('k Zal een afdruk naar V.V.V. Vlieland sturen, misschien geven ze me 't volgende jaar reductie op de pensioenprijs vanwege m'n reclame voor 't eiland!)

Maar terzake! Geologisch en botanisch kan Vlieland in verschillende zones worden verdeeld en 't lijkt me toe, dat van veel vlindersoorten 't vlieggebied wel ongeveer met deze zones samenvalt.

Langs het strand vinden we een betrekkelijk smalle strook primaire duinen met als hoofdbegroeiing helm en zandhaver. Talrijke melkdistels, die hier bloeien, fungeren als even zovele pleisterplaatsen voor diverse dagvlindersoorten.

Zuidelijk hiervan een min of meer brede strook over het algemeen kalkarme secundaire duinen met vaak een zeer armzalige begroeiing van helm, rood zwenkgras en wondklaver. Opvallend is het verschil in begroeiing tussen de naar het Noorden gekeerde duinhellingen en die, welke op het Zuiden liggen: op de laatste duindoorn, stekel- en mannetjesvaren, boskruiskruid, mannetjes-ereprijs, op de eerste eikvaren, kraaiheide, kruipwilg, *Pirola*.

Zuidelijk hiervan volgen dan de oude duinen, soms geweldige duinmassieven met grote stuifkuilen, mooi te zien bv. aan de rand van de Vallei van Malgum. Planten van de hellingen: *Viola canina* en *tricolor*, hoornbloem, rolklaver, bodem van oudere stuifkuilen bedekt met *Juncus*- en *Carex*soorten.

Lepidopterologisch niet het minst interessant zijn de natte valleien, die zich in de lengterichting van het eiland uitstrekken en sommige zomers (bv. 1951) voor een groot deel onder water staan. Veel voorkomende planten: *Vaccinium uliginosum* en *macrocarpon* (tot het eind van de 19e eeuw op Vlieland beide onbekend, nu zijn hele oppervlakten er mee begroeid!), dopheide, kartelblad. In drogere duinvalleien vrij veel *Calluna*.

Qua vegetatie nemen de Kroonspolders, stuifpolders aan de Westpunt van het eiland, een geheel aparte plaats in.

Ook bovenstaande opsomming is natuurlijk verre van volledig. Ik heb slechts een paar voorbeelden aangehaald van planten, die een minder-diep-ingewijde, wat ik tenslotte ben op dit gebied, opvallen. Wie er meer van wil weten leze eens V. DE VRIES, Vlieland, landschap en plantengroei, Leiden 1950, waar ook diverse andere publicaties worden aangehaald.

Rest nog de boombegroeiing van het eiland. Rond het dorp Oost-Vlieland, bij Lange Paal, Vianen en ten Oosten van het Posthuis treft men min of meer grote complexen aan, hoofdzakelijk bestaande uit dennen met hier en daar een perceel sparren. Randbegroeiing vaak populieren. Sommige gedeelten van het bos natter, hoofdbegroeiing hier els, wilg, berk, populier. In dit verband moet even apart genoemd het natte complex rond het vacanthuis „Eureka” ten Oosten van de Badweg. Hier smeerde ik vaak met groot succes en werden diverse onverwachte soorten gevangen. In de lijst zal ik dit voor 't gemak maar aanhalen als Eureka-bos.

Tenslotte : in onderstaande lijst geef ik soorten, die vrijwel overal gewoon zijn, zonder commentaar. Vangdata zijn niet aangegeven, omdat die niet noemenswaard verschillen van die, door LEMPKE in zijn Catalogus aangegeven. Ook afwijkende vormen worden, behoudens een enkele uitzondering, niet vermeld, omdat ik me daartoe niet capabel acht.

Pieris brassicae L., *P. rapae* L., *P. napi* L.

Vanessa atalanta L.

Vanessa cardui L. soms in vrij groot aantal. Rupsen veel op slangenkruid.

Aglais urticae L.

Nymphalis polychloros L. 6.VII.'52 een reeds weggekropen ex. binnenshuis.

Nymphalis io L.

Nymphalis antiopa L. 2 exx. 27.VII.'46.

Clossiana selene Schiff. een paar maal aan de rand van het Eureka-bos.

Issoria lathonia L. dikwijls in grote massa's, maar soms een paar dagen later nog maar weinig exx. Rupsen, die overigens moeilijk te vinden zijn, soms in aantal in stuifkuilen, die in dit geval door het losse zand als vangkuil fungeren.

Fabriciana charlotta Hw. zeer gewoon ; vrij sterk sexueel dimorph, ♀♀ meestal vrij donker bestoven met groenachtige weerschijn, groter dan ♂♂.

Fabriciana niobe L. eveneens zeer gewoon. Ook hier veel donkere ♀♀. Verschijnt ongeveer een week vroeger dan de vorige soort.

1 ex. f. *pelopia* Bkh., volgens LEMPKE, het tweede ex., dat in ons land gevangen is. Voor beschrijving zie o.a. TER HAAR-KEER.

Hipparchia semele L. gewoon, veel op smeer van de vorige dag.

Pararge aegeria L. vrij gewoon, vooral in 't natte bos.

Lasiommata megera L. ; *Aphantopus hyperantus* L., *Maniola jurtina* L. ;

Coenonympha pamphilus L.

Lycaena phlaeas L. ; *L. tityrus* Poda enige exx.

Celastrina argiolus L. eenmaal gezien.

- Aricia agestis* Schiff.
Polyommatus icarus Rott. bij duizenden.
Thymelicus lineola O. ; *T. sylvestris* Poda.
Hesperia comma L. in de droge duinen vrij gewoon.
Hyloicus pinastri L. eenmaal, op smeer nog wel.
Smerinthus ocellata L. gewoon, een lastpost op licht.
Laothoë populi L. gewoon.
Macroglossum stellatarum L. soms bij tientallen op slangenkruid vliegend.
Celerio galii Rott. geregeld, vliegt ook overdag in de brandende zonneschijn.
Deilephila elpenor L.
Deilephila porcellus L. geregeld, komt, evenals de vorige soort, ook op smeer.
Cerura vinula L. zeer gewoon, soms op dezelfde dag eieren, jonge en volwassen rupsen en vlinders gevonden.
Pheosia tremula Cl.
Notodonta dromedarius L. ; slechts eenmaal.
Notodonta ziczac L. ; *Lophopteryx capucina* L. ; *Pterostoma palpina* L. ;
Phalera bucephala L.
Clostera curtula L. weinig.
Clostera pigra Hufn. eenmaal.
Dasychira fascelina L. vrij gewoon, als rups op kruipwilg.
Leucoma salicis L. zeer gewoon.
Euproctis similis Fuessly gewoon.
Euproctis chryorrhoea L. zeer gewoon, vormt een bedreiging voor de duindoorn, die over hele complexen al is afgestorven. Kan ook consequenties hebben voor de omringende planten, omdat duindoorn d.m.v. wortelknolletjes de bodem stikstofrijker maakt.
Malacosoma neustria L. gewoon.
Lasiocampa trifolii Schiff. als rups soms bij honderden, veel op wondklaver. Is moeilijk te kweken, rups spint zich dan wel in, maar brengt het niet tot verpopping.
Dendrolimus pini L. in 1952 tweemaal op licht, één ex. bij Langepaal en één ex. aan de rand van het Eureka-bos.
Drepana falcataria L. vrij gewoon.
Drepana curvatula Bkh. meermalen, eenmaal als rups op els.
Tethea duplaris L. gewoon in Eureka-bos.
Tethea or Schiff. id.
Nola cucullatella L. gewoon.
Roeselia albula Schiff.
Cybosia mesomella L. op vochtige hei gewoon.
Eilema deplana Esp. eenmaal in dennenbos.
Eilema pygmaeola Dbld. geregeld op licht in de droge duinen, maar in weinig exx.
Eilema complana L., *E. griseola* Hb.
Coscinia cribraria L. vrij gewoon.
Spilosoma lubricipeda L. ; *S. menthastri* Esp.
Tyria jacobaeae L. gewoon, vooral als rups bij honderden.
Zygaena filipendulae L. in massa's.
Aegeria formicaeformis Esp. 1 ex. op een spar, Vianen.
Cossus cossus L. vooral als rups zeer veel, 75% van de populieren is aangevreten.

- Apatele rumicis* L. ; *A. tridens* Schiff. ; (*A. psi* L. ?) ; *A. aceris* L. ; *A. auricoma* F. ; *A. megacephala* F. ; *A. leporina* L. vrij gewoon.
- Euxoa cursoria* Hufn. tot nog toe slechts één ex.
- Euxoa tritici* L. niet gewoon.
- Agrotis ypsilon* Rott. vooral op smeer zeer gewoon.
- Agrotis segetum* Schiff.
- Agrotis clavis* Hufn. slechts enkele malen.
- Agrotis vestigialis* Rott. vrij gewoon.
- Agrotis cinerea* Schiff. eenmaal.
- Agrotis exclamationis* L.
- Agrotis ripae* Hb. tot nog toe zeldzaam.
- Ochropleura plecta* L. ; *Phalaena typica* L. ; *Graphiphora augur* F. ; *Axy-
lia putris* L. ; *Lycophotia varia* Villers.
- Diarsia mendica* F. niet gewoon.
- Diarsia brunnea* F. eenmaal 4 exx. op smeer.
- Diarsia rubi* View.
- Amathes baja* F. ; *A. c. nigrum* L. ; *A. triangulum* Hufn. zeer gewoon
- A. ditrapezium* Bkh. totaal 4 exx.
- Triphaena pronuba* L. in geweldige massa's op smeer.
- Triphaena subsequa* Schiff. even gewoon als de volgende soort
- Triphaena orbona* Hufn.
- Lampra fimbriata* Schr. tot nog toe weinig.
- Aletia pallens* L. ; *A. impura* Hb. ; *A. litoralis* Curtis geregeld ; *A. lythar-
gyria* Esp. zeer gewoon.
- Leucania comma* L. id.
- Panolis flammea* Schiff. enige exx. in Mei 1951.
- Heliophobus saponariae* Esp. gewoon.
- Heliophobus albicolon* Hb. weinig.
- Hada nana* Hufn. eenmaal.
- Ceramica pisi* L. ; *Lacanobia trifolii* Hufn. ; *L. dissimilis* Knoch ; *L. tha-
lassina* Hufn. vrij gewoon.
- Polia nebulosa* Hufn. Weer een voorbeeld van het feit, dat verschillende vlindersoorten slechts een beperkte „actieradius" hebben. Is in het Eureka-bos gewoon op smeer, wordt echter honderd meter daarbuiten, in het dennenbos, niet waargenomen.
- Polia advena* F. vrij gewoon.
- Melanchra persicariae* L. ; *Mamestra brassicae* L.
- Anarta myrtilli* L. tot nog toe alleen als rups.
- Parastichtis suspecta* Hb. eenmaal 3 exx. op smeer.
- Cucullia umbratica* L.
- Heliothis peltigera* Schiff. 1 ex. 10.VII.1952 op slangenkruid, vrij gaaf
- Heliothis maritima* De Grasl. ssp. *septentrionalis* Hoffm. 1 ex. (det. LEMPKE). In ons land nog bijna niet uit de duinen bekend. Zie echter in de Catalogus van LEMPKE zijn opmerking onder deze soort met betrekking tot Denemarken.
- Heliothis dipsacea* L. zeldzaam.
- Pyrrhia umbra* Hufn. gewoon.
- Arenostola extrema* Hb. geregeld over het hele eiland, maar niet gewoon.
- Arenostola fluxa* Hb. 1 ex.
- Arenostola elymi* Tr. in 1951 gewoon, in '52 veel minder.
- Charanyca clavipalpis* Scop. weinig.

- Charanyca selini* Bsd. meer dan de vorige soort, over het hele eiland.
Caradrina morpheus Hufn.
Hoplodrina blanda Schiff. zeldzaam.
Hoplodrina alsines Br. zeer gewoon.
Hydrillula palustris Hb. prachtig gaaf ♂, 1951, Eureka-bos.
Celaena leucostigma Hb. ; *Phlogophora meticulosa* L. ; *Euplexia lucipara* L. ; *Trachea atriplicis* L. 1 ex. ; *Miana bicoloria* Schiff.
Miana literosa Hw. zeldzaam, tot nog toe alleen als f. *onychina* H.S.
Procus fasciuncula Hw. veel minder talrijk dan de volgende soort.
Procus latruncula Schiff. zeer gewoon.
Procus strigilis L. 2 exx.
Apamea monoglypha Hufn. massa's.
Ap. crenata Hufn. gewoon, tot nog toe uitsluitend f. *crenata* Hufn.
Ap. sordens Hufn. zeer gewoon.
Ap. unanimitis Hb. veel minder.
Ap. lunulina Hw. 1 ex.
Ap. sordida Schiff. zeer gewoon, evenals *A. remissa* Hb. en *A. secalis* L.
Ap. fissipuncta Hw. zeer gewoon, vooral in het Eureka-bos.
Dypterygia scabriuscula L., 1 ex.
Rusina umbratica Goeze gewoon.
Jaspidia pygarga Hufn. zeer gewoon.
Eustrotia uncula Clerck, enkele exx.
Euclidimera mi Clerck gewoon.
Plusia festucae L. slechts één ex. op smeer, voorzover ik me herinner de enige *Plusia*, die ik ooit op smeer ving.
Plusia chrysitis L. ; *P. gamma* L. ; *Scoliopteryx libatrix* L.
Phytometra viridaria Clerck, 2 exx. Kooisplek.
Rivula sericealis Scop.
Laspeyria flexula Schiff. 1 ex. op smeer, Eureka-bos.
Hypaena proboscidalis L.
Pseudoterpna pruinata Hufn. zeldzaam.
Geometra papilionaria L. vrij gewoon, Eureka-bos.
Hemithea aestivaria Hb. id.
Sterrhia ochrata Scop. in de droge duinen gewoon.
St. muricata Hufn. ; *St. seriata* Schr. Eureka-bos, gewoon.
St. dimidiata Hufn. ; *St. aversata* L. ; *St. rubiginata* Hufn. zeldzaam.
St. sylvestriaria Hb. niet gewoon.
Scopula immutata L. zeer gewoon ; *Sc. floslactata* Hw. gewoon.
Sc. emutaria Hb. 1 ex. in de natte vallei aan de voet van het Kooisplek
Lid, (lid = hoog duin), 6.VII.'52. LEMPKE vermeldt van deze zeldzame soort 2 exx. uit de Meeuwenduinen, 5.VII en 11.VII. 1937. (Z. Mus.).
Rhodostrophia vibicaria Cl. gewoon ; *Calothysanis amataria* L.
Lythria purpurata L. gewoon ; *Ortholitha plumbaria* F. gewoon.
Mesotype virgata Hufn. in de droge duinen vrij gewoon.
Lygris prunata L. ; *L. testata* L. gewoon ; *L. mellinata* F.
Plemyria rubiginata Schiff.
Thera variata Schiff. 1 ex. op licht Eureka-bos.
Thera obeliscata Hb. zeldzaam.
Dysstroma truncata Hufn.
Xanthorhoë fluctuata L. ; *X. montanata* Schiff. ; *X. spadicearia* Schiff. ;
X. ferrugata Cl.

- Orthonama vittata* Bkh. ; *Lampropteryx ocellata* L. 1 ex.
Euphyia bilineata L. zeer gewoon, evenals *Epirrhoë alternata* Müller en
Hydriomena coerulea F.
Pelurga comitata L.
Hydrelia flammeolaria Hufn. 1 ex.
Euchoeca nebulata Scop. zeer gewoon.
Eupithecia plumbeolata Hw. 1 ex. opgejaagd uit ratelaar.
Eup. oblongata Thunberg ; *E. satyrata* Hb. vrij gewoon ; *E. vulgata* Hw.
Eup. nanata Hb. alleen als rups.
Eup. tantillaria Bsd. 1 ex.
Calliclystis rectangulata L. vrij gewoon.
Abraxas grossulariata L. ; *Lomaspilis marginata* L. gewoon.
Deileia pusaria L. ; *D. exanthemata* Scop. ; *Ourapteryx sambucaria* L.
Ellopija fasciaria L. zeer gewoon in de dennenbossen.
Campaea margaritata L. ; *Crocallis elinguaris* L. 1 ex.
Opisthograptis luteolata L. ; *Epione repandaria* Hufn.
Pachycnemia hippocastanaria Hb. enkele malen.
Semiothisa notata L.
Sem. liturata Clerck gewoon in de dennenbossen.
Serraca punctinalis Scopoli weinig.
Ectropis bistortata Goeze gewoon.
Bupalus piniarius L. in de dennenbossen bij massa's.
Leeuwarden, Robert Kochstraat 25, December 1952.

Rubberplaat in plaats van vliermerg. Enkele jaren geleden kon ik de hand leggen op een paar stukken witte, ozonbestendige rubberplaat van één mm dik. Ik gebruik deze bij het opzetten van kleine insecten in plaats van vliermerg of iets dergelijks. Tot op heden is nog geen aantasting van de minutienaaldjes of spelden te constateren. Voor verzending van insecten is dit materiaal m.i. ideaal. De speld met insect wordt via een stukje rubberplaat met een andere speld op de doosbodem bevestigd, zodat de rubber tijdens het transport alle stoten opvangt en dempt. Voor het opzetten is het bovendien erg handig dat men het materiaal in elke gewenste vorm kan knippen, tot in zeer smalle reepjes toe, zodat de aldus opgezette insecten van alle kanten goed te bekijken blijven.

G. VAN DER ZANDEN, N. Brabantlaan 21, Eindhoven.

Aanwinsten voor de Belgische vlinderfauna. Het laatste nummer van jaargang-1952 van *Lambillionea* (52 (11—12): 62—65) bevat een opsomming van enkele nieuwe aanwinsten voor de Belgische fauna, waarvan twee uitermate belangrijk zijn voor de kennis van onze fauna.

De eerste betreft *Semiothisa artesiaria* Schiff., waarvan 16 Juli 1951 een ex. te Loën, op het Belgische deel van de Sint Pietersberg, werd gevangen. Deze vindplaats sluit aan bij de twee Nederlandse en bevestigt mijn mening, dat we hier niet te doen hebben met adventieven.

De tweede is *Eupithecia laquacaria* Herrich-Schäffer, waarvan 15 Juni 1952 een ex. te Han aan de Lesse werd gevangen. Daardoor is de Nederlandse vangst te Houthem veel verklaarbaarder geworden.

Verder is nu ook *Perizoma bifasciata* Hw. uit Oost-België bekend geworden en werd 15 Juni 1952 te Han aan de Lesse het eerste Belgische ex. van *Eupithecia extraversaria* Herrich-Schäffer gevangen, een soort, die dus ook in Zuid-Limburg zou kunnen opduiken. — LPK.